

ZACHÁR László

Munkaerőpiaci aktivitás és iskolai végzettség

Bevezetés

E tanulmány a *szak- és felnőttképzésben dolgozó szakemberek számára* – elsősorban az oktatás és szakképzés társadalmi hasznossága/hasznosulása iránt érdeklődőknek – kívánja bemutatni a problémakör egyik vetületét: az iskolai/szakmai végzettség és a munkaerőpiaci eredményesség összefüggéseit. A *vizsgálat célcsoportja* a 15–64 éves, munkavállalási korú népesség, tekintettel arra, hogy a teljes foglalkoztatás társadalmi célja közvetlenül erre a korosztályra tűzhető ki. A *vizsgálat időszaka* a 2001 és 2019 közötti évek, melynek praktikus oka az, hogy a nyilvánosan hozzáférhető KSH adatbázis erre az időszakra tartalmazott a munkavállalási korú népességre vonatkozó adatokat.¹

Jelen tanulmányban – terjedelmi okból – a kutatás teljes anyagából rövidítve

- utalunk az emberi erőforrás társadalmi szerepével kapcsolatos elméletekre és nézetekre;
- ismertetjük a kutatás fő indokait és céljait;
- bemutatjuk a népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti alakulását;
- bemutatjuk a népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti főbb munkaerőpiaci jellemzőinek alakulását: a gazdasági aktivitási arány és a foglalkoztatottsági arány (ráta) változását;
- a leglényegesebbnek tartott következtetéseket és javaslatokat.

Az idősoros táblázatokat az összefoglaló végén adjuk közre (I–III. táblázatok).

(Az idősoros, illetve feldolgozási táblázatokat és ábrákat a szerző készítette.)

Az emberi erőforrás jelentőségével kapcsolatos elméletek és nézetek

Általánosan elfogadott nézet, hogy egy ország *gazdasági és társadalmi fejlettségében meghatározó az oktatás és a képzés kiterjedtsége és eredményessége*; utóbbi alatt értjük a *népesség iskolázottságát és szakmai képzettségét*. Ebből következik, hogy egy ország tartós fejlődéséhez az emberi erőforrás minőségének is folyamatosan erősödnie kell.²

Az elmúlt két évtizedben realizálódott pedagógiai és szakmai képzési fejlesztések eredményeképpen ma már *egységes az álláspont az emberi erőforrás minőségének értelmezésében*.

- A minőség *komplex* tartalmat jelent: beletartozik a mindenki számára szükséges *általános tudás*, melyet a kulcskompetenciák tartalmaznak, valamint a *munkavégzés képessége*, melyet a szakmai kompetenciák írnak le.³

¹ A *vizsgálat alapadatait* a KSH „Tájékoztatási adatbázis /Népesség- és társadalomstatisztika /Munkaerőpiaci részvétel, menüpontjának nyilvános adataiból nyertük – a (<http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>) linken –, a „15–64 éves népesség száma gazdasági aktivitás szerint”, illetve a „15–64 éves népesség gazdasági aktivitási mutatói”)

² Az *emberi erőforrás mint humántőke* szerepéről a társadalom és a gazdaság fejlettségében sok neves közgazdász foglalkozott, köztük világhírűek (pl. Adam Smith (1776), Johann H. von Thünen (1826), Theodor W. Schultz (1979) stb.); Magyarországon e témakörben széles körben ismert Polónyi István (Oktatás-gazdaságtan, 2002) és Varga Júlia (Oktatás-gazdaságtan, 1998) munkássága.

³ A *kulcskompetenciákról* szóló állásfoglalást és irányelvet 2006-ban hirdette ki az Európai Unió. A dokumentumban nyolc kulcskompetenciát definiáltak, illetve leírták rövid tartalmukat. Kulcskompetenciák: az anyanyelven folytatott kommunikáció; az idegen nyelveken folytatott kommunikáció; matematikai kompetencia és alapvető kompetenciák a természet- és műszaki tudományok terén; digitális kompetencia; szociális és állampolgári kompetenciák; kezdeményező-készség és vállalkozói kompetencia, kulturális tudatosság és kifejező-készség; a tanulás elsajátítása.

- *A (szakmai) kompetencia* maga is egy modern tudásfogalom, beletartozik az ismeret és készség mellett a felelősség és autonómia is!⁴

Magyarországon ma alapvető *egyértelműség* van a politika-, a gazdaság- és a társadalomformálás meghatározó tényezői között abban, hogy a munkaerőpiaci *sikeresség döntő tényezője a megfelelő szintű és minőségű tudás.*

- *A közgondolkodásban már többségi nézet* – alapvetően az elmúlt 30 évben kialakult hazai piacgazdaság hatására –, hogy *az egyén boldogulása döntő módon függ* munkaerőpiaci „biztonságától”, azaz folyamatos *foglalkoztathatóságától*, melynek alapfeltétele a *megfelelő általános műveltség és szakmai tudás.*

Megoszlanak a vélemények viszont abban, hogy az elmúlt években növekvő foglalkoztatottság megtartásához, tartós és hosszabb távon történő fenntartásához *milyen iskolázottságú/képzettségű és létszámú munkaerő szükséges.*

- *Olyan közvélekedés is ismert*, mely szerint a *kedvező foglalkoztatottság eléréséhez nem feltétlenül szükséges szakképzettség.*
- Ezek a nézetek azokból a statisztikai adatokból „szereznek” támogatást, melyek egyes ágazatokban nagy arányban alacsony végzettségű vagy szakképzetlen alkalmazottak tartós foglalkoztatását mutatják.

(A „szakképzetlenség munkaerőpiaci sikerességének”(!?) – érvényesülését a kutatás egyértelműen cáfolta!)

A hazai *emberi erőforrásfejlesztés szakképzési oldalának fontosságát* alapvetően mindegyik „tényező” elismeri, és elfogadja, azt is, hogy *a szakmai képzés fejlesztésébe fektetett források többszörösen megtérülő „beruházást”* jelentenek.

- *Még nem „uralkodó”* azonban az *a szemlélet*, mely szerint az *első – szakmai – képesítést* elsősorban formális: *iskolai rendszerű tanulóssal/képzéssel* lehet megszerezni!

(Ennek a szemléletnek egyik negatív következményét – az érettségizett és szakképzetlen népességcsoport növekedését – a kutatás hangsúlyozottan mutatja be.)

A vizsgálat indokai

A munkavállalási korú, illetve gazdaságilag aktív népesség iskolai végzettség szerinti összetételének vizsgálata több okból is fontos, figyelembe véve az emberi erőforrás jelentőségéről mondottakat.

A vizsgálat fontossága abból a társadalmi célkitűzésből fakad, mely szerint egyenértékűen szükséges biztosítani a társadalom tagjai számára

- az iskolarendszerű tanulás folyamatos lehetőségét, illetve
- a szakmai végzettség (szakképzettség) megszerzését, figyelembe véve az egyén tanulási képességét és (tovább)tanulási igényét.

E célok teljesülése egyben a mindenkori oktatáspolitikai eredményességének egyik kritériuma. Ezért közérdekű, hogy az ilyen tartalmú információk folyamatosan és nyilvánosan rendelkezésre álljanak.

⁴ *Európai képesítési keretrendszeréről szóló ajánlás (EKKR) - „kompetencia”*: a tudás, készségek és személyes, szociális és/vagy módszertani képességek használatának bizonyított képessége munkahelyi vagy tanulási helyzetekben a szakmai és személyes fejlődés érdekében.

2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről – „kompetencia”: olyan ismeretek, készségek és képességek összessége, amely által a személy egy adott területen képes meghatározott döntésen és a megvalósításon alapuló eredmény elérésére (2.§ 7.).

A *hosszabb távra szóló* munkaerőpiaci aktivitás vizsgálatából következtetéseket vonhatunk le a különböző iskolai végzettségű népességcsoportok *munkaerőpiaci pozícióinak változásáról: erősödéséről vagy gyengüléséről.*

A *népesség* különböző végzettségű csoportjai alakulásának munkaerőpiaci szempontú elemzése megmutatja, hogy szükséges-e *rövid és/vagy hosszú távra szóló intézkedéseket (támogatásokat) tervezni/bevezetni* a hátrányos munkaerőpiaci státuszú – alapvetően az alacsony iskolázottságú és szakképzetlen – népességcsoportok foglalkoztatási helyzetének javítására.

A népesség munkaerőpiaci helyzetének *iskolai végzettség szerinti elemzése a szakképzés rendszerére és tartalmára vonatkozó* következtetésekre is módot ad.

Például: amennyiben egyes népességcsoportok munkaerőpiaci *eredményessége hosszabb távon sem kielégítő*, akkor felmerülhet *iskolaszerkezeti (intézménytípus) vagy képzéstartalmi (korszerűsítési, kompetenciafejlesztési) módosítás igénye* is, különösen a nemzetgazdaság ágazati/szakágazati szintjein.

A vizsgálat céljai

Bemutatni és értékelni a munkavállalási korú népesség iskolai képzettségi szintek, illetve legmagasabb iskolai végzettség szerinti változását 2001–2019 között.

Bemutatni és értékelni a munkavállalási korú népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti *gazdasági aktivitásának – foglalkoztatásának és munkanélküliségének – mértékét és alakulását*, illetve annak *eredményességét* 2001–2019 között.

Kiegészítő célként – a vizsgálat eredményei alapján – megkíséreljük *tendenciák, illetve fejlesztési irányok és programok* javaslatként történő *megfogalmazását*, melyek segíthetik a potenciális humánerőforrás iskoláztatásának középtávú tervezését.

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség iskolai végzettség szerinti alakulása

A népesség végzettség szerinti alakulásának *vizsgálata kétféle aspektusból történhet:*

- *alapvetően az iskolai végzettségi szint (iskolafok: alapfokú, középfokú és felsőfokú) szerinti elemzéssel, másrészt*
- *az iskolafokokon belül a megszerzett legmagasabb végzettségi/képzettségi szintek szerinti elemzéssel (lásd: 1. táblázat).*

A következőkben a legmagasabb iskolai végzettség szerinti vizsgálatokat mutatjuk be, alapvetően terjedelmi okból; viszont ezen vizsgálati adatokból/eredményekből egyszerű összegzéssel nyerhetők az iskolafok (végzettségi szint) szerinti adatok.

A népesség vizsgálata döntően az alábbi kérdések megválaszolására irányult:

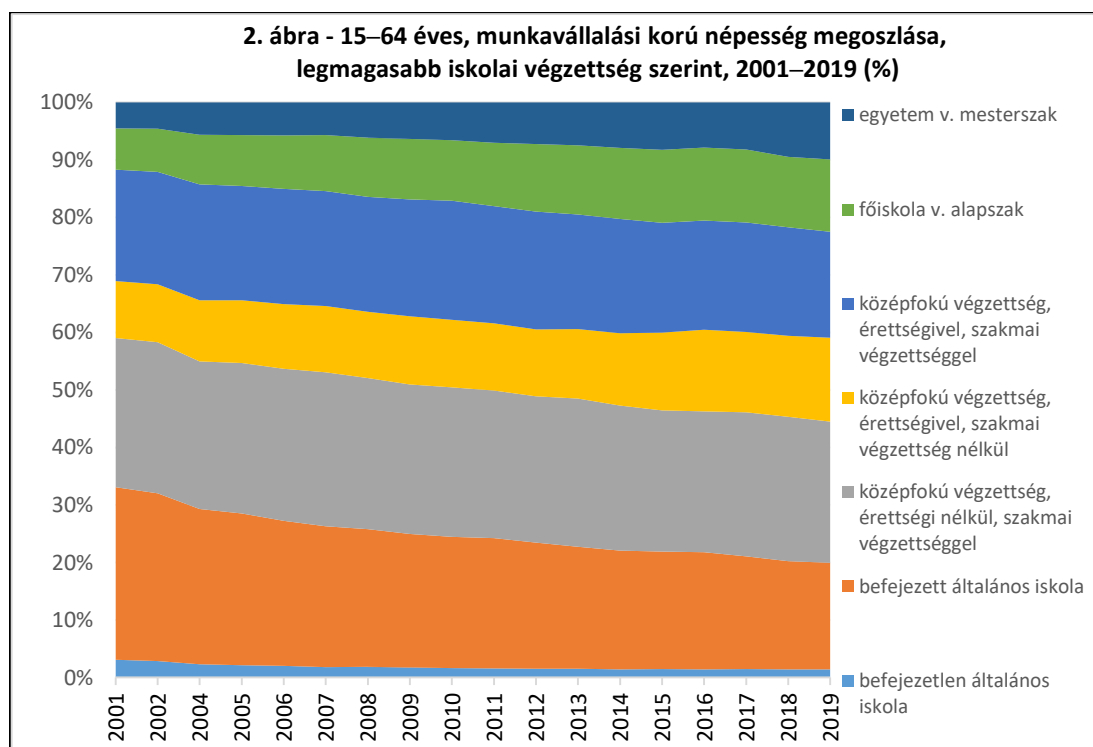
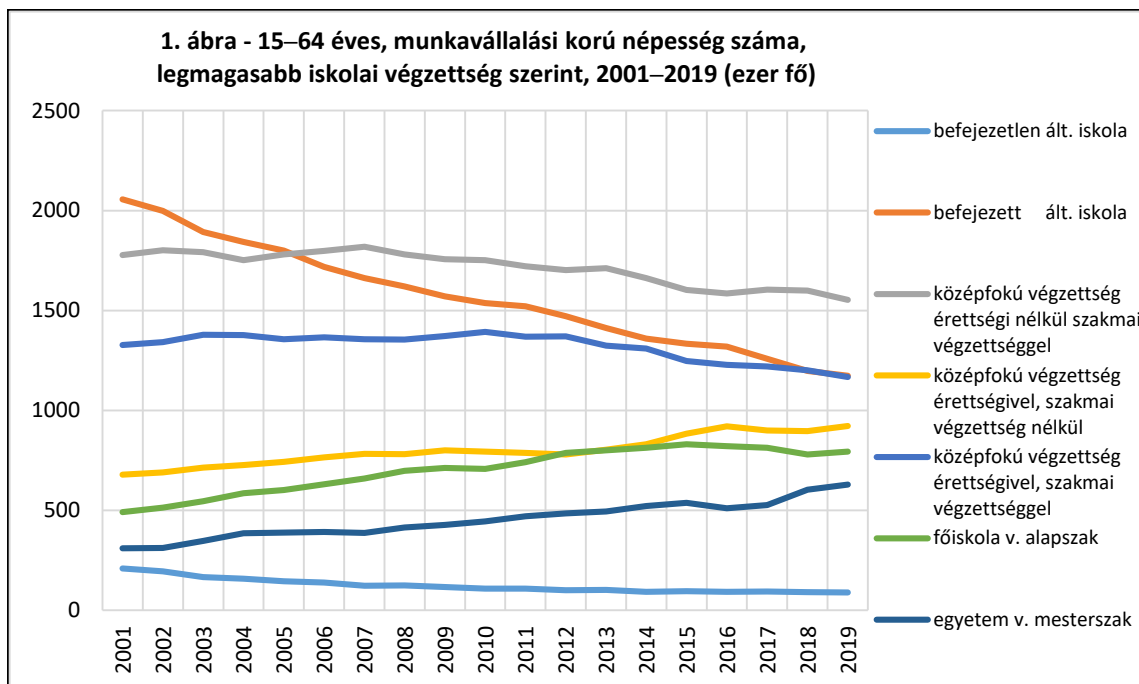
- *Hogyan változott a népesség iskolázottsága a vizsgált időszakban, mely iskolai és szakmai végzettségű réteg(ek) száma nőtt vagy csökkent?*
- *Hogyan értékelhető az iskolai/szakmai végzettségváltozások társadalmi és gazdasági hatása: kedvezőek azok, vagy sem?*

A népesség számszerű és aránybeli alakulása legmagasabb iskolai végzettség szerint

A népességcsoportok számszerű alakulását az 1. ábra, megoszlását a 2. ábra mutatja. (Az idősoros számszerű adatokat az I. táblázat tartalmazza az összefoglaló végén).

Az 1. és a 2. ábrából érzékelhető, hogy a vizsgált közel húsz évben

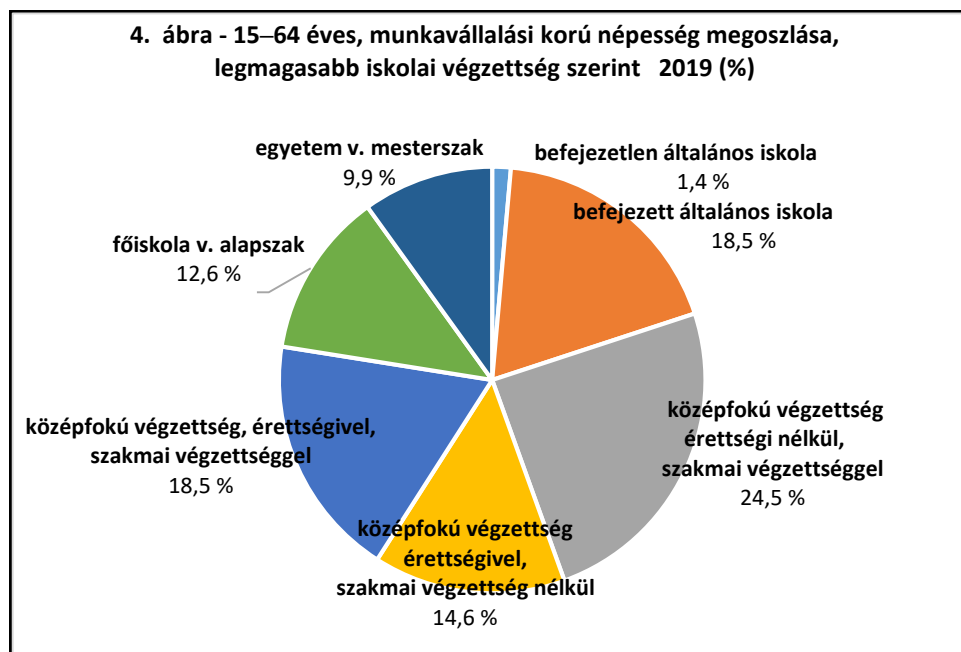
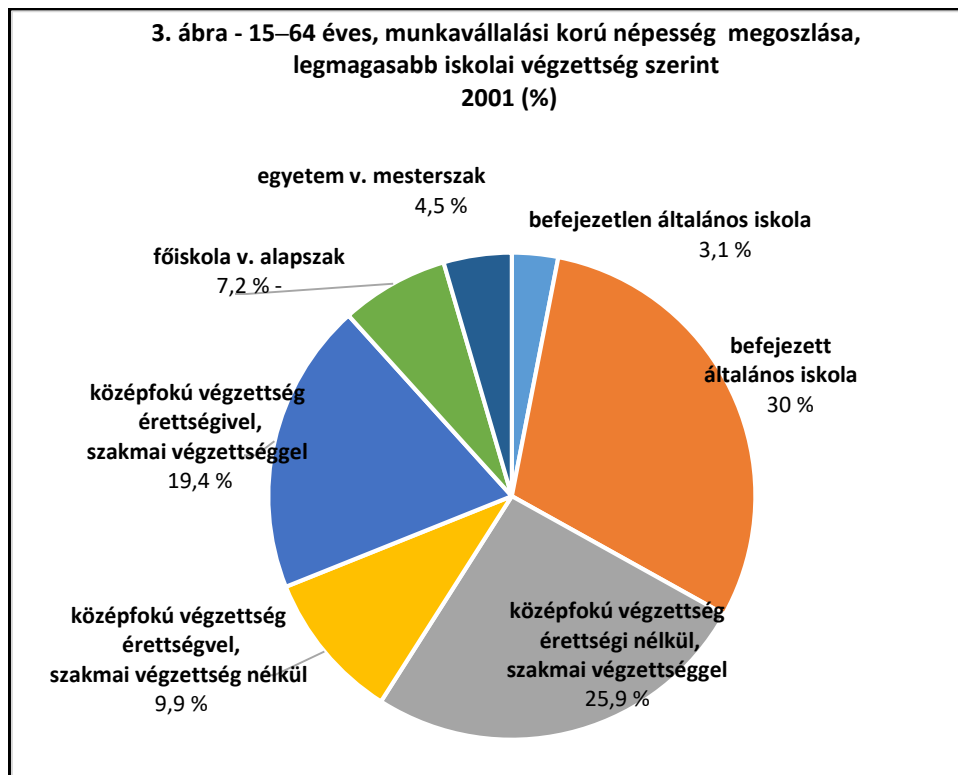
- **nőtt** a kétféle *felsőfokú végzettségű*, valamint az *érettségizett, de szakképzetlen* népességcsoportokba tartozók száma és aránya, ugyanakkor
- **csökkent** a többi csoportokba soroltak száma és aránya: *a legfeljebb befejezett általános iskolai végzettségűeké, a középfokú szakmai végzettséggel igen, de érettségivel nem rendelkezőké, valamint az érettségizett, szakképzettséggel rendelkezőké.*

Az 1. táblázat a legmagasabb iskolai végzettség szerint besorolt népességcsoportok számát és népességen belüli arányát mutatja a 2001–2019 közötti évekre vonatkozóan – az idősoros (I.) táblázat adatai alapján;⁵ az arányokat, illetve azok változását a 3. és 4. ábrák kördiagramjai illusztrálják.

1. táblázat - 15–64 éves, munkavállalási korú népesség száma és aránya legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001 és 2019 (ezer fő; %)										
évek	nem befejezett ált.iskola	befejezett általános iskola	középfokú végzettség érettségi nélkül, szakmai végzettséggel	középfokú végzettség érettségivel		felsőfokú végzettség		összesen	megjegyzés	
				szakmai végzettség nélkül	szakmai végzettséggel	főiskola vagy alapképzés	egyetem vagy mesterképzés			
2001	209,8	2056,6	1777,8	678,4	1327,2	491,6	309,9	6851,3	népesség efő	
2019	89,2	1173,3	1552,8	921,9	1167,1	794,0	628,8	6327,1	népesség efő	
+ / -	- 120,6	-883,3	-225,0	+243,5	-160,1	+302,4	+318,9	-524,2	különbség efő	
+ / -	- 57,5	- 42,9	- 12,7	+35,9	- 12,1	+61,5	+103,0	-7,6	különbség - %	
2001	3,1	30,0	25,9	9,9	19,4	7,2	4,5	100,0	megoszlás 1. - %	
	33,1		25,9	29,3		11,7		100,0	megoszlás 2. - %	
	legalább érettségizettek száma: 2806,1 ezer fő			legalább érettségizettek aránya a népességben: 41%						
	szakképzettek száma a népességben: 3906,5 efő			szakképzettek aránya a népességben: 57%						
	szakképzetlenek száma népességben:2944,8 efő			szakképzetlenek aránya a népességben: 43%						
2019	1,4	18,5	24,5	14,6	18,5	12,6	9,9	100,0	megoszlás 1.- %	
	19,9		24,5	33,1		22,5		100,0	megoszlás 1.- %	
	legalább érettségizettek száma: 4427,8 ezer fő			legalább érettségizettek aránya a népességben: 55,6%						
	szakképzettek száma a népességben: 4142,7 efő			szakképzettek aránya a népességben: 65,5%						
	szakképzetlenek száma népességben:2184,4 efő			szakképzetlenek aránya a népességben: 34,5%						

⁵ Az adatváltozások nem voltak lineárisak – lásd: az ábrákat és az idősoros táblázatot –, viszont 1–3 évnél hosszabb időtartamú „törések” sem fordultak elő, így a vizsgálat induló és záró évének összehasonlítását trendtípusú következtések levonására alkalmasnak tartottuk.

Az adatok a 15–64 éves, munkavállalási korú népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti változását mutatják, mely ellentmondásos: mind a növekedés, mind a csökkenés lehet kedvező vagy kedvezőtlen, attól függően, hogy milyen végzettségű csoportot vizsgálunk.

Növekedett a száma és aránya a felsőfokú végzettségűeknek: mind a főiskolai v. alapszakon, mind az egyetemi v. mesterszakon végzetteknek, melyet kedvezőnek kell minősíteni. A középfokú végzettségű, érettségizett, szakmai végzettséggel nem rendelkező népességcsoport növekedési mutatóit viszont nagyon(!) kedvezőtlennek kell tartani, tekintve, hogy *nem fűződik társadalmi érdek a szakképzetlenség növekedéséhez.*

Csökkent a száma és aránya a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezőknek, melyet kedvezőnek kell minősíteni. Számuk ugyanakkor 2019-ben is több mint 1,25 millió fő volt, népességbeli arányuk 20% (!), melyek szintén kedvezőtlen értékek, tekintve, hogy szakképzetlen népességcsoportról van szó. (Ennek *munkaerőpiaci hátrányairól az Összegzés, javaslatok, kitekintés c. fejezetben írunk bővebben*).

Csökkent a száma és aránya a középfokú szakképesítéssel és érettségivel vagy érettségivel nem rendelkező népességcsoportoknak, melyet kedvezőtlennek kell minősíteni, mivel *nem társadalmi érdek a szakképzett népesség számának és arányának csökkenése*.

A szakképzett és a szakképzetlen népesség arányának változása 2001–2019 között azt mutatta, hogy

- az érettségizettek vagy magasabb képzettségűek aránya 55,6 százalékra nőtt;
- a szakképzettek aránya 65,5%-ra nőtt, a szakképzetlenek aránya pedig 34,5%-ra csökkent.

Utóbbi viszont – a csökkenés mellett – azt is jelenti, hogy a munkavállalási korú – kb. 6,3 millió fős – népesség több mint egyharmada 2019-ben még nem rendelkezett szakképzettséggel!

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség **iskolázottságváltozásának további értékelését a tanulmány összegző részében tesszük meg**, figyelembe véve az iskolázottság munkaerőpiaci aspektusú vizsgálatának eredményeit.

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség munkaerőpiaci aktivitásának alakulása

A vizsgálat másik célja volt a népesség iskolázottsága és munkaerőpiaci aktivitása közötti összefüggések feltárása az elmúlt közel húsz év adatai alapján. A 15–64 év közötti, munkavállalási korú népesség munkaerőpiaci aktivitási mutatóinak tekintjük – a szakirodalom és a KSH módszertani útmutatója alapján (7) – a gazdaságilag aktívak, a foglalkoztatottak és a munkanélküliek számát, illetve az e jellemzők alapján számított ún. arányokat/rátákat.

Az idősoros adatokon kívül vizsgáltuk a 2001 és a 2019 közötti évek adataiból számítható különbségeket, hasonló indokkal, mint azt az előző fejezetben tettük. A munkaerőpiaci jellemzők vizsgálatát a legmagasabb iskolai végzettség szerint végeztük el, mivel a kapott értékek az így besorolt csoportok esetében mutattak jelentős eltéréseket. A következőkben a munkavállalási korú népesség gazdasági aktivitási arányának és foglalkoztatási arányának alakulását mutatjuk be.

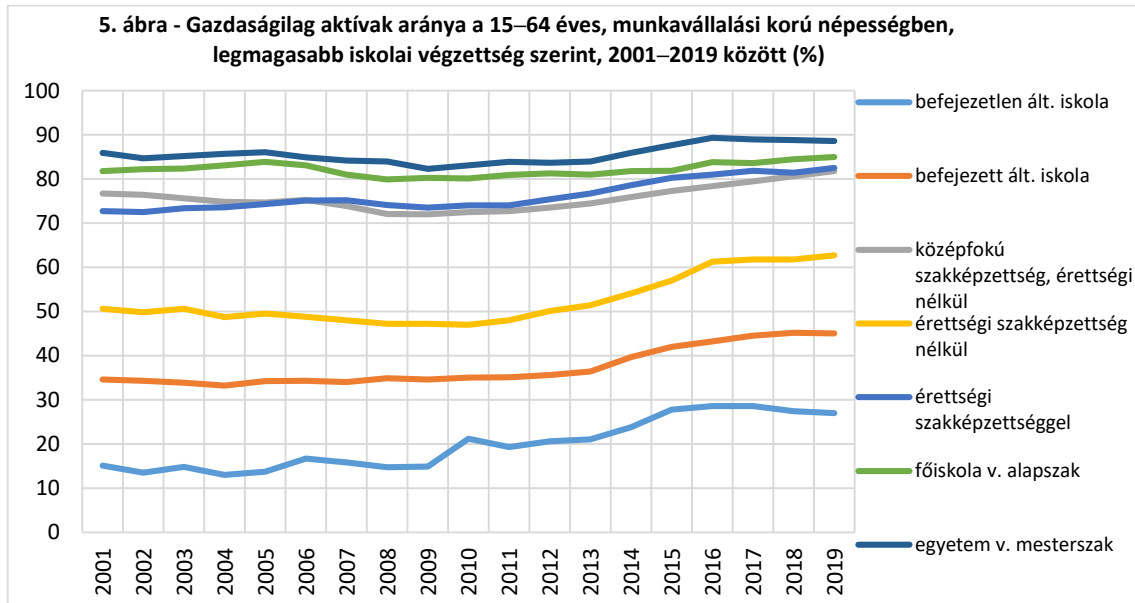
A gazdasági aktivitási arány alakulása

A legmagasabb iskolai végzettség szerint besorolt népességcsoportok gazdasági aktivitási arányának⁶ alakulása megmutatja, hogy egy adott végzettségű csoport mekkora hányada volt jelen a munkaerőpiacon – foglalkoztatottként vagy munkanélküliként együtt –, illetve ez az arány hogyan változott.

Az 5. ábra a gazdasági aktivitási arány 2001–2019 közötti alakulását mutatja az összefoglaló végén található II. táblázat idősoros adatai alapján.

⁶ KSH meghatározás: gazdaságilag aktívak – akik megjelennek a munkaerőpiacon, azaz a foglalkoztatottak és a munkanélküliek.

KSH meghatározás: aktivitási arány - gazdaságilag aktívak (foglalkoztatottak és munkanélküliek) népességen belüli aránya. (A foglalkoztatási mutatók fogalmait a KSH Módszertani útmutatója tartalmazza – lásd: Irodalom)

Az ábrából megállapítható, hogy a vizsgált időszakra vonatkozóan az aktivitási arány mindegyik népességcsoportban – ingadozásokkal – nőtt; ugyanakkor a szakképzett népesség aktivitási aránya minden évben – jelentősen(!) – magasabb volt a szakképzetlen rétegek aktivitási arányánál; az arányértékek közötti különbségek viszont a nem szakképzett népességcsoportok között jelentősen nagyobbak, mint a szakképzett csoportok között. A 3. táblázat mutatja a vizsgált időszak nyitó és záró évének adatait.

3. táblázat – Gazdasági aktivitási arány a 15–64 éves, munkavállalási korú népességben, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001 és 2019 (%)

évek	befejezetlen ált. iskola	befejezett ált. iskola	középfokú végzettség érettségi nélkül, szakmai végzettséggel	középfokú végzettség érettségivel		felsőfokú végzettség		összesen
				szakmai végzettség nélkül	+ szakmai végzettség	főiskola vagy alapképzés	egyetem vagy mesterképzés	
2001	15,1	34,6	76,7	50,6	72,7	81,8	85,9	59,6
2019	27,0	45,0	81,8	62,7	82,5	85,0	88,6	72,6
+ (%)	11,9	10,4	5,1	12,1	9,8	3,2	2,7	13,0

Az adatokból – az 5. ábrában bemutatott folyamatokon túl – látható, hogy a legnagyobb mértékű gazdasági aktivitási arányokat a szakképzett népességcsoportok mutatták 2001-ben és 2019-ben egyaránt. Az arány min. és max. értékei (kerekítve) a szakképzetlen népességcsoportoknál 15–63%, a szakképzetteknél 73–89% között szóródtak.

A középfokú szakképzéssel – érettségizett vagy érettségi nélküli – népességcsoportok lényegében azonos gazdasági aktivitási arányának – lásd: 3. táblázat 3. és 5. oszlop – alapvető oka az, hogy a középfokú szakképzések megszerzéséhez szükséges iskolai végzettség kétféle szintű lehet: vagy befejezett általános iskola, vagy érettségi (lásd: országos szakmajegyzék).

A lényegében azonosan magas aktivitási arány (72-82, illetve 73-83 százalék) azt jelzi, hogy mindkét szinten a szakképzés-típusra szüksége van a gazdaságnak. Más oldalról: a középfokú „szakképzettség” keresett képzettség a munkaerőpiacon, azok a szakmajegyzék szerint vagy általános iskolára vagy érettségire épülnek (OKKR 4-es vagy 5-ös szint).

Az összefoglaló végén mellékelte II. táblázat idősoros adatai szerint a gazdasági aktivitási arányok markáns –tól –ig értékeket mutatnak az iskolai végzettség függvényében, mind a szakképzetlen, mind a szakképzett népességcsoportokon belül – a teljes vizsgált időszakban. Az egyes végzettségi csoportok intervallum-értékeit a 4. táblázatban foglaltuk össze. Az alábbi értékek nem mindig egyeznek a 3. táblázatával, mivel a végzettségi csoportok többségében az aktivitási arányok nem a vizsgált időszak kezdő és záró évében mutatták a min. vagy max. értéket.

4. táblázat - Gazdasági aktivitási arány min. és max. értékei, a 15-64 éves korú népességben, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001–2019 között (%)	
legmagasabb iskolai végzettség	min.– max. aktivitási arány (%)
szakképzetlen népességcsoportok	
legfeljebb befejezett általános iskola	
befejezetlen általános iskola	13 – 29
befejezett általános iskola	33 – 45
érettségizett, szakképzettség nélkül	47 – 63
szakképzett népességcsoportok	
középfokú szakképzettség	
érettségi nélkül, középfokú szakképzettség	72 – 82
érettségizett, szakképzett	73 – 83
felsőfokú (szak)képzettség	
főiskolai vagy alapszakos végzettség	80 – 85
egyetemet vagy mesterszakos végzettség	82– 89

A 4. táblázat adataiból pontosan láthatók azok a –tól –ig értékek, melyeket a 5. ábra elemzésekor csupán tendenciaként mutattunk be.

Az egyes végzettségi csoportok aktivitási arány-intervallumaiból - terjedelmi ok miatt - most három népességcsoport gazdasági aktivitási értékpárját emeljük ki.

- A legfeljebb általános iskolát befejezettek gazdasági aktivitási aránya 13–45% között mozgott, mely komoly problémát jelez, azt, hogy a népességcsoportnak fele sem volt kint a munkaerőpiacon a vizsgált időszak egyetlen évében sem.
- Az érettségizett, de szakképzetlen népesség gazdasági aktivitási aránya 47–63% között mozgott; 2016-tól haladja meg az arány a 60 százalékot. Ez is komoly problémát jelez, azt mutatja, hogy az érettségi szakképzettség nélkül kisebb munkaerőpiaci értéket képvisel, mint a középfokú szakmai végzettség érettségi nélkül (lásd: 3. táblázat 3-4. oszlop).
- Végül jelentős probléma az érettségizett és szakképzetlen, illetve az érettségizett és szakképzett népességcsoport gazdasági aktivitási arányának különbsége, mely folyamatosan 20% volt a szakképzett érettségizettek javára. Ez szemléletesen mutatja a szakképesítés megszerzésének fontosságát az érettségi mellett is (ld: 3.tábl. 4-5. oszlop).

Tekintettel arra, hogy a fentiekben bemutatott gazdasági aktivitási arány-különbségek a vizsgált időszakban végig fennálltak, indokolt volt az idősoros adatokat⁷ számszerűen is összehasonlítani, vizsgálva, hogy mennyivel – „hányszorososan” – magasabb aktivitást értek el a magasabb végzettséggel/(szak)képzettséggel rendelkező népességcsoportok, az egy vagy két fokozattal alacsonyabb végzettségű / szakképzettségű népességcsoportokhoz képest.

⁷Az aktivitási arányokat a mellékelte III. táblázat tartalmazza. Az arányok összehasonlítását, az átlagokat és a szórásértékeket a mellékelte IV. táblázatban foglaltuk össze.

5. táblázat - 15-64 éves, munkavállalási korú, különböző iskolai végzettségű népességcsoportok gazdasági aktivitási arányainak összehasonlítása, 2001-2019			
összehasonlított iskolai végzettségű csoportok	összehasonlítás értékei -tól -ig	összehasonlítás értékek átlaga	összehasonlítás értékek szórása
befejezett általános iskola per nem befejezett általános iskolai végzettség	1,7 – 2,5	2,0	0,4
középfokú szakképzettség, érettségi nélkül per befejezett általános iskolai végzettség	1,8 – 2,3	2,0	0,2
érettségi, szakmai végzettség nélkül per befejezett általános iskolai végzettség	1,3 – 1,5	1,4	0,0
érettségi, szakmai végzettséggel per befejezett általános iskolai végzettség	1,8 – 2,2	1,9	0,7
érettségi, szakmai végzettség nélkül per középfokú szakképzettség, érettségi nélkül	0,6 – 0,8	0,7	0,0
érettségi, szakképzettséggel per érettségi szakképzettség nélkül	1,3 – 1,6	1,5	0,1
érettségi, szakképzettséggel per középfokú szakképzettség, érettségi nélkül	0,95 – 1,04	1,0	0,0
főiskolai vagy alapszakos végzettségűek, per érettségi és szakképzettség	1,02 – 1,13	1,1	0,0
egyetemi vagy mesterszakos per főiskolai vagy alapszakos végzettségűek	1,02 – 1,07	1,0	0,0

Megjegyzések az iskolai végzettség szerint kataszterizált népességcsoportok gazdasági aktivitási arányai összehasonlításának indokairól.

A különböző középfokú végzettségű/szakképzettségű csoportok gazdasági aktivitási arányának összehasonlítása a befejezett általános iskolai végzettségű népességcsoport gazdasági aktivitási arányával, azért fontos, hogy jól érzékelhető legyen az a törvényszerűség, mely szerint szinte „bármilyen” típusú középfokú végzettség jelentős gazdasági aktivitást növelő tényező!

A középfokú szakképzettségű, érettségi nélküli, illetve a középiskolai végzettségű, szakképzettség nélküli népességcsoportok összehasonlítása a befejezett általános iskolai végzettségűekkel azért indokolt, mert jól látható, hogy a szakképzettség hatására jelentősen megnő a gazdasági aktivitás, ugyanakkor a szakképzettséget nem „pótolja” a középiskolai végzettség(!), melyet jól mutatnak az összehasonlítás 1-nél kisebb értékei, sőt azok szórása zéró!

Az érettségizett és szakképzett, illetve az érettségizett, és szakképzetlen népességcsoportok összehasonlításának az indoka, hogy nem közismert a jelentős különbség a két csoport gazdasági aktivitási aránya között.

Nem várt eredmény, hogy a felsőoktatásban végzett csoportok között, illetve a felsőfokú végzettségűek és érettségit tett, szakképzettek között szinte nincs különbség a gazdasági aktivitási arányokban – néhány százalék csupán –, mely abból fakad, hogy az egyes csoportok önálló munkavégző és önérvényesítő képessége magas, és ezt az elmúlt közel húsz évben folyamatosan „visszaigazolta” a gazdaság.

Összefoglalva a különböző iskolai végzettségű népességcsoportok *gazdasági aktivitási arányai vizsgálatának eredményét*, – figyelembe véve a vizsgált majdnem húszéves időtartamot –, bizonyos trend-típusú megállapítások tehetők.

A bemutatott *adatok irányadóan mutatják*, hogy egy adott képzettségi szint abszolválásával körülbelül milyen aktivitási arányok (*intervallumok*)(–tól-ig értékek) érhetők el, egy adott időszakban.

Látható volt, hogy *a közép- és felsőfokú (szak)képzettségi szinttel rendelkező népességcsoportok munkaerőpiaci pozíciója jóval előnyösebb*, mert gazdasági aktivitásuk hosszabb időszak alatt is, folyamatosan és jelentősen magasabb, mint az alsó- vagy középfokú (szak)képzettségeké.

Az eredményértékek, ugyanakkor nem törvényszerűen érvényesek hosszabb távra – a vizsgált időszakon túl –, tekintve, hogy a gazdasági aktivitást több meghatározó tényező befolyásolja.

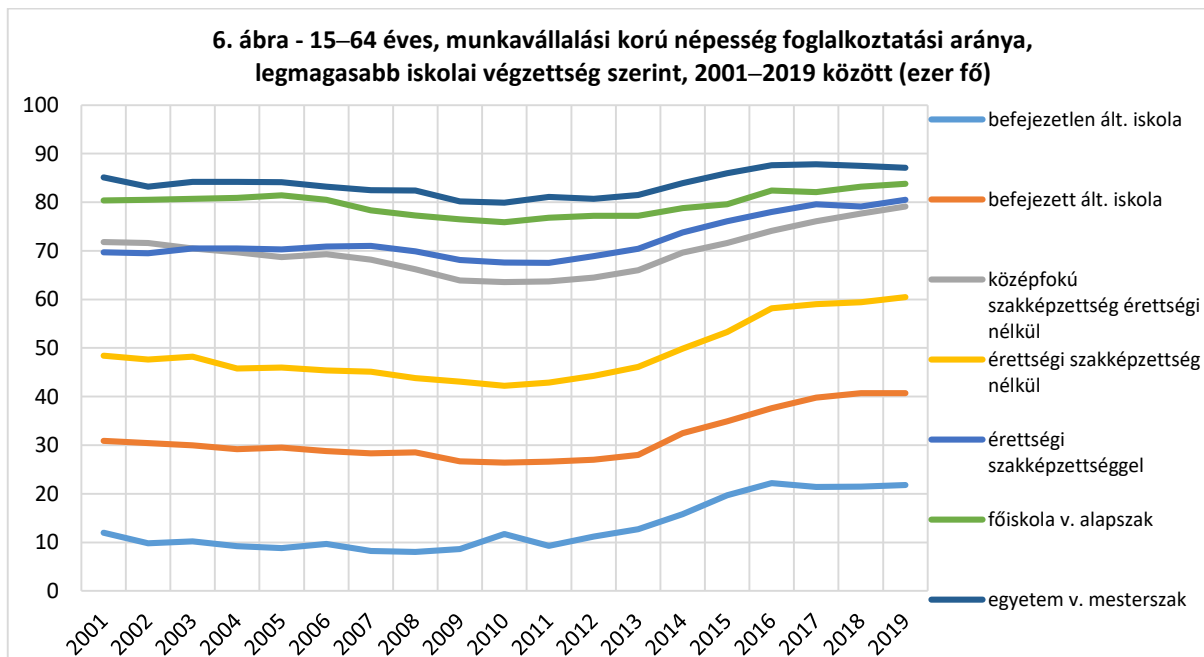
- **Befolyásoló tényezők** egy adott időszakban például – a teljesség igénye nélkül, mivel ez nem képezi a vizsgálat tárgyát –, a gazdaság helyzete (prosperálás, esetleg recesszió), egy adott időszak munkaerőpiaci keresleti-kínálati egyensúlya, az „iskoláztatás” trendjei, az életviszonyok minősége.
- Aktuális befolyásoló tényező a munkaerőpiaci állami szabályozó rendszer is, mely definiálja a fogalmakat, meghatározza a munkaerőpiaci rendszer „szereplőinek” jogait és kötelességeit, illetve döntően határozza meg a munkaerőpiaci szolgáltatások és ellátások rendszerét!
- Az állami befolyásolás segítheti a gazdasági aktivitás fejlődését, amennyiben hosszú távra stabil a jogszabályi környezet, de nehezítheti is, amennyiben gyakran változik a szabályozás. (Utóbbinak egy kutatás érvényességére is hatása van).

A foglalkoztatottság alakulása

A következőkben bemutatjuk a munkavállalási korú népesség foglalkoztatási jellemzői közül a foglalkoztatási arány (ráta) alakulását.⁸ A foglalkoztatási mutatók (*foglalkoztatottak száma, foglalkoztatási arány (ráta)*) vizsgálata lehetővé teszi, hogy a különböző iskolai végzettségű (szakképzettségű) *népességcsoportok foglalkoztatási pozícióit folyamatában értékeljük, amely – közvetve – az adott iskolai végzettség munkaerőpiaci hatását/eredményességét is jelzi.*

A *foglalkoztatási arány (ráta)* alakulását a 15–64 éves, gazdaságilag aktív korú népességben belül – 2001–2019 között – a legmagasabb iskolai végzettség szerint a 6. ábra, illetve a 4. táblázat mutatja az összefoglaló végén mellékelt III. táblázat adatai alapján.

Az ábrából jól érzékelhető, hogy a foglalkoztatási arány mindegyik népességcsoportban – ingadozásokkal – nőtt; ugyanakkor a szakképzett népesség foglalkoztatottsági aránya minden évben – jelentősen(!) – magasabb volt a szakképzetlen rétegek foglalkoztatottsági arányánál. Látható, hogy az aktivitási arány értékeinek különbsége a *nem szakképzett, különböző iskolai végzettségű népességcsoportok között jelentősen nagyobb, mint a szakképzett csoportok között* (a pontos értékeket a 4. táblázat mutatja).

⁸KSH meghatározása szerint a *foglalkoztatási arány*: a foglalkoztatottaknak a népességhez viszonyított aránya. A KSH meghatározása szerint *foglalkoztatott*, aki a kérdéses hetét megelőző héten (az ún. vonatkozási héten) legalább 1 órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendelkezett munkával, de abban átmenetileg (pl. betegség, szabadság, ideértve a szülési szabadságot is) nem dolgozott. (A *foglalkoztatási mutatók fogalmait a KSH Módszertani útmutatója tartalmazza – lásd: Irodalom*)

Meg kell jegyezni, hogy a fenti tendenciák teljesen hasonlóak a gazdasági aktivitási aránynál tett megállapításokhoz. Ennek az a magyarázata, hogy mindkét jellemző (a gazdasági aktivitási és a foglalkoztatási arány) az adott népességcsoporthoz viszonyítva kerül meghatározásra, a különbség a munkanélküliség értékeiből fakad. A 4. táblázat mutatja_a vizsgált időszak nyitó (2001) és záró (2019) éveinek adatait.

4. táblázat – 15–64 éves, munkavállalási korú népesség foglalkoztatási aránya, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001 és 2019 (%)								
évek	befejezetlen ált. iskola	befejezett ált. iskola	középfokú végzettség érettségi nélkül, szakmai végzettséggel	középfokú végzettség érettséggel		felsőfokú végzettség		összesen
				szakmai végzettség nélkül	+ szakmai végzettség	főiskola vagy alapképzés	egyetem vagy mesterképzés	
2001	12,0	30,9	71,8	48,4	69,7	80,4	85,1	56,2
2019	21,8	40,7	79,1	60,5	80,5	83,8	87,1	70,1
+ (%)	9,8	9,8	7,3	12,1	10,8	3,4	2,0	13,9

Az adatokból – a 6. ábrában bemutatott folyamatokon túl – látható, hogy a legnagyobb mértékű foglalkoztatási arányokat *a szakképzett népességcsoportok mutatták* 2001-ben és 2019-ben egyaránt. A foglalkoztatási arány min. és max. értékei (kerekítve) *a szakképzetlen népességcsoportokban* 12-61%, *a szakképzett népességcsoportokban* 70–87% között voltak.

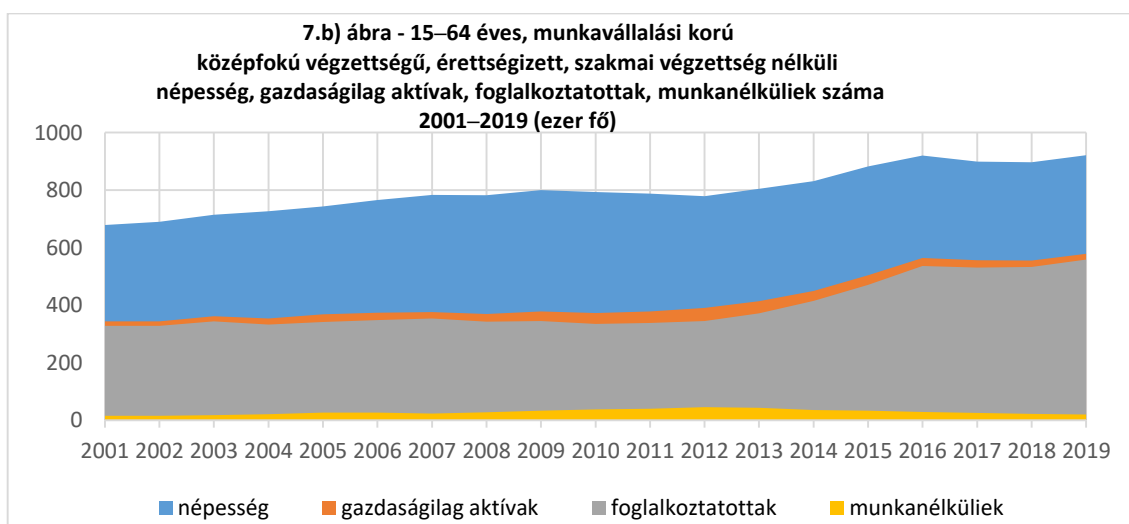
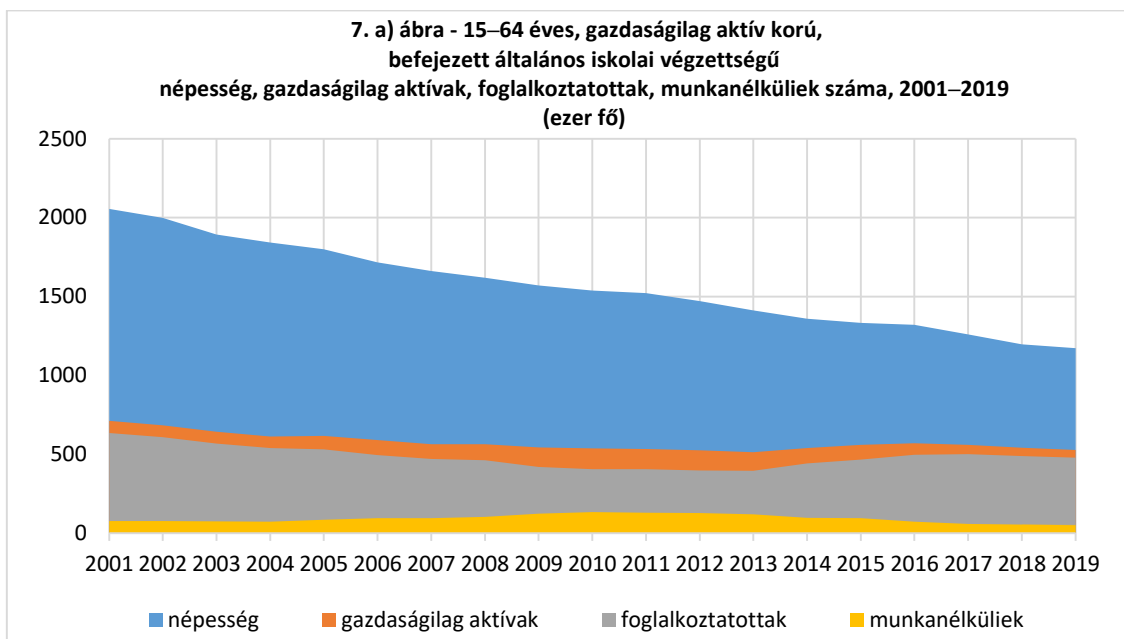
A foglalkoztatási arányok *markáns* intervallumértékeket mutatnak *mind a szakképzetlen, mind a szakképzett népességcsoportokon belül, az iskolai végzettség függvényében* – a teljes vizsgált időszakban. A foglalkoztatási arányok hasonló nagyságúak a gazdasági aktivitási arányokhoz, de csekély mértékben kisebbek: 2-3 százalékkal.

Munkaerőmérlegek

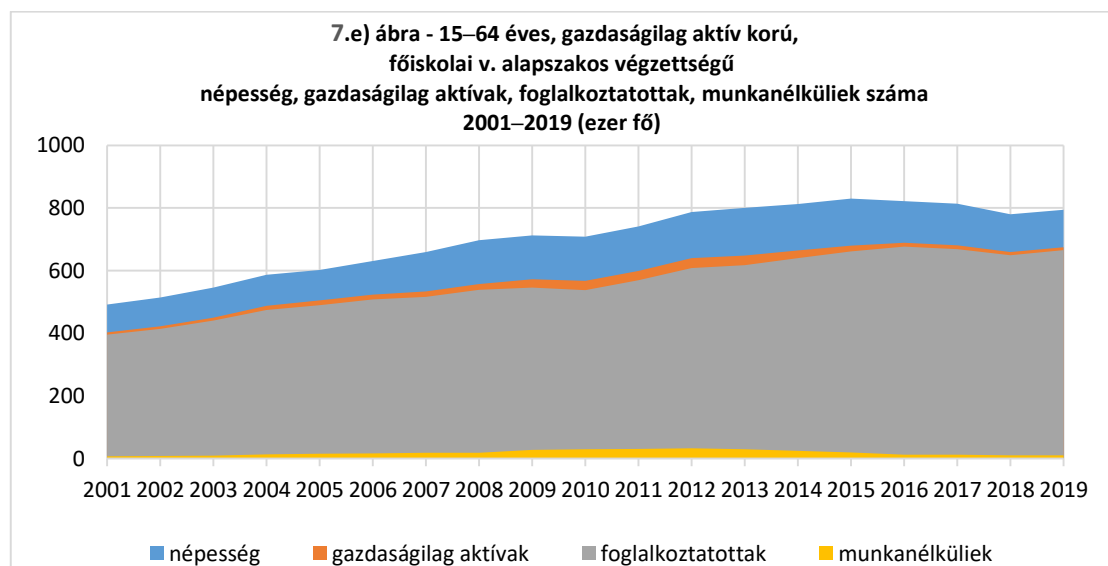
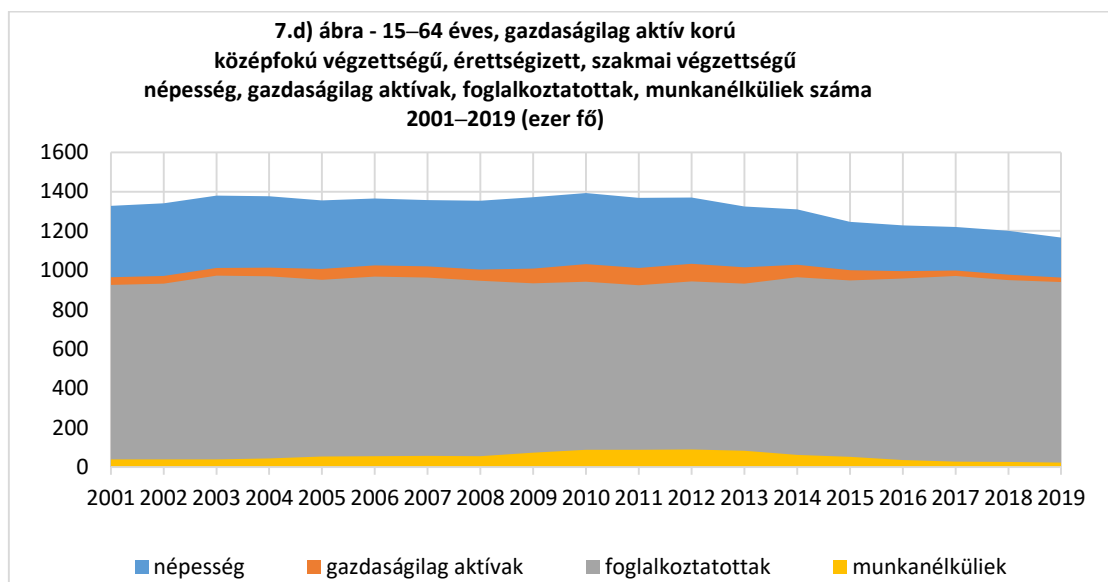
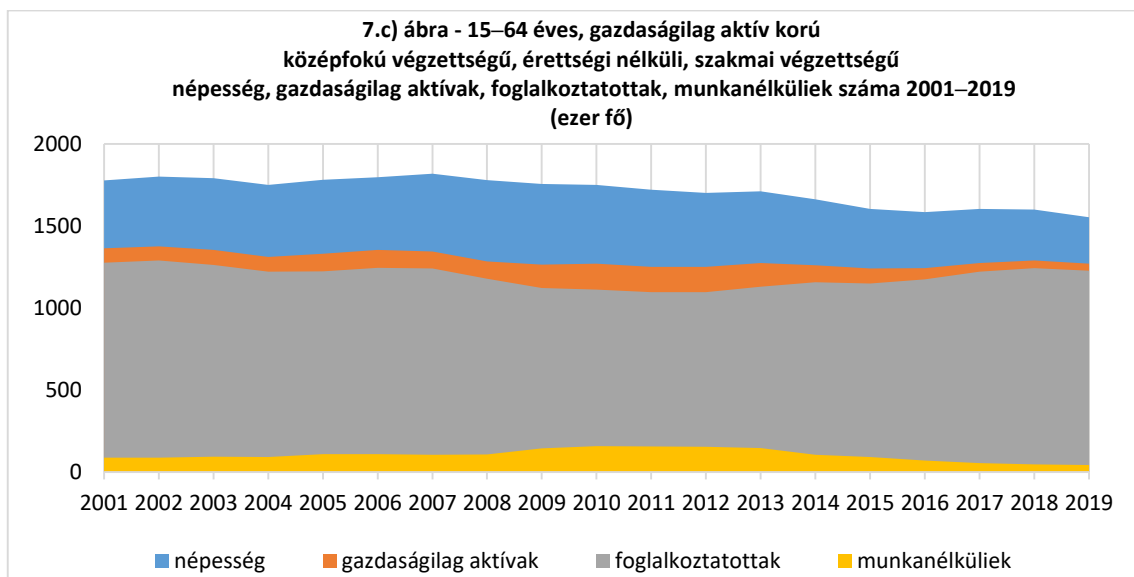
Befejező kutatási pontként elkészítettük *a különböző iskolai végzettségű népességcsoportok számának, gazdaságilag aktív részének, foglalkoztatott és munkanélküli tagjainak alakulását vizsgáló, összehasonlító elemzést.* Ez jól mutatta a munkaerőpiaci jellemzők egymáshoz viszonyított arányát, melyek speciálisan jellemzőek az adott iskolai végzettségű népességcsoportra.

Az alábbiakban – terjedelmi okból – az arányok illusztrálását bemutató ábrákat adjuk közre a legjellemzőbb típusú végzettségekre a szakképzetlenek és a szakképzettek csoportjaiból.

A 7.a) és b) ábra jól mutatja *a szakképzetlen csoportokon belüli* nagy inaktivitást, melyet a népesség és a gazdaságilag aktívak közötti különbség mutat, ugyanakkor a kisebb arányú foglalkoztatottságot a szakképzett csoportokhoz képest. (Lásd: 7.c)d)e) ábrák).

A 7.c)d)e) ábrák a magasabb iskolai végzettség – szakképzettség – munkaerőpiaci előnyét illusztrálják: a csökkenő inaktivitást és növekvő gazdasági aktivitást, a növekvő foglalkoztatottságot és csökkenő munkanélküliséget – számban és arányban egyaránt.

Összefoglalás, kitekintés, javaslatok

A 15–64 éves, munkavállalási korú népesség iskolázottságának 2001–2019 közötti alakulását, annak munkaerőpiaci hatásait – mint vizsgálati eredményeket – az **alábbiakban foglaljuk össze**.

Mindenekelőtt ki kell emelni, hogy a teljes munkavállalási korú népesség száma 2001 óta jelentős mértékben csökkent: évente folyamatosan(!), összesen több mint félmillió fővel. Számuk 2019-ben kb. 6,3 millió fő volt. Ennek *alapvetően demográfiai okai vannak*: népességcsökkenésből és részben ezzel összefüggésben a munkavállalási korúak számának csökkenéséből fakad. Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy a gazdaságilag aktív népesség száma jelentősen nőtt (kb. 510 ezer fővel), összhangban a foglalkoztatás bővülésével (+585 ezer fő).

Ismét kiemeljük a legfeljebb általános iskolai végzettségű, de szakmai végzettséggel nem rendelkezők számának nagyarányú csökkenését, melyet egyértelműen kedvezőnek tartunk.

Ugyanakkor a népességcsoport jelenleg is kb. 1,25 milliós száma, kb. 20%-os népességen belüli aránya, 50%-nál kisebb gazdasági aktivitási aránya, valamint szakképzetlensége rendkívül nagy probléma munkaerőpiaci, illetve társadalmi szempontból. A legfeljebb általános iskolát végzettek szakképzettség hiányában csak ún. betanított munkát vagy ún. államilag támogatott közmunkát végezhetnek a munkáltató belső szakmai, betanító képzése alapján.

Nem tartható kedvezőnek a középfokú szakmai végzettségű, érettségi nélküli népesség számának csökkenése – összesen közel negyedmillió fővel –, mivel a gazdasági aktivitási arányok ennek a munkaerőcsoportnak egyértelmű munkaerőpiaci sikerességét mutatták. (Aktivitási arányuk 2019-ben már megközelítette az érettségizett szakképzettekét.)

Az érettségivel rendelkező népességcsoport – szakképzettséggel vagy szakképzettség nélkül – számbeli és aránybeli változása ellentmondásosan alakult.

A számbeli és aránybeli együttes változást – mint kismértékű növekedést – pozitívnak tartjuk, ugyanakkor hangsúlyozottan kritizáljuk

- a szakmai végzettség nélküliek szám- és aránybeli növekedését (+243 ezer fő!); valamint
- a szakmai végzettséggel rendelkezők jelentős szám- és aránybeli csökkenését (-160 ezer fő).

A probléma erőteljes felvetését – és megoldásának sürgetését – támasztják alá a 2001 és 2019 között regisztrált gazdasági aktivitási arányok, melyek a szakképzetlen érettségizett rétegnél kb. 20-25 százalékkal maradtak el az érettségizett és szakképzett népességcsoport arányához képest.

Kedvező, pozitív változásként kell kiemelni a felsőfokú végzettségűek (főiskolai és egyetemi végzettségűek, illetve alap- és mesterszakon végzettek) *számának és arányának 2001 és 2019 közötti növekedését*, melynek következtében számuk 2019-ben több mint 1,4 millió fő lett, arányuk több mint a munkavállalási korú népesség egyötöde. Gazdasági aktivitási arányuk – lásd: mellékelt II. táblázat – a vizsgált időszak mindegyik évében 81–89% között mozgott, mely nagyobb volt, mint a többi szakképzett rétegé.

Az értékelés zárásaként ismételten hangsúlyozzuk a szakképzett népességcsoportok szám- és aránybeli növekedésének pozitív irányát, közel kétharmados arányuk (2019) mellett ugyanakkor megoldandó problémaként emeljük ki a szakképzetlen népesség-csoportok még több mint egyharmados arányát.

Kitekintés

A munkavállalási korú népesség iskolai végzettség szerinti alakulásából, illetve a munkaerőpiaci jellemzők vizsgálatából logikusan adódó kérdés, hogy milyen tendenciák várhatók a jövőben. A kérdés megválaszolásához természetesen további vizsgálatok szükségesek, melyekre a következő részben teszünk javaslatot. Az iskolai kibocsátási – az évenként végzettek – adataiból azonban bizonyos támpontokat kaphatunk, ha a vizsgálatot iskolatípusonként, illetve a nappali és a felnőttoktatásra

kiterjedően végezzük el. A következőkben a KSH adataiból szerkesztett 5. – komplex – táblázatot bemutatva elemezzük a kibocsátási adatokat.

Az általános iskolát befejezettekre vonatkozó adatokból látható, hogy ebben a végzettségi kategóriában valószínű lelassul a népesség számszerű csökkenése, mivel – a vizsgált időszakban – az általános iskolát évente egyre kevesebben végezték el.

- Látható, hogy az éves kibocsátás kb. 120 ezerről kb. 90 ezerre csökkent;
- Látható továbbá, hogy az általános iskolát egyre kevesebben fejezik be felnőttoktatásban (évente pár száz fő), amely azért nem kedvező, mivel 2019-ben kb. 90 ezer fő volt a befejezetlen általános iskolai végzettségűek száma. (Lásd: mellékelt I. táblázat).

A szakmai vizsgát tett tanulókra vonatkozó adatokból látható, hogy az évente szakmai vizsgát tett tanulók száma – nappali és felnőttoktatásban együtt – 2001 óta hullámzik, összesen kb. 49-65 ezer fő között, a tendencia 2013-tól lassú csökkenés. Ebből következik, hogy az eddigi iskolai kibocsátások valószínű nem fogják növelni a népességcsoport népességbeli arányát.

- A felnőttoktatásban szakmai vizsgát tett tanulók száma szintén változó volt – 7–17 ezer –; 2016–19 között növekedett, és elérte az összes szakmai vizsgát tett tanuló 28–34%-át.

Az érettségit tett tanulók kibocsátási adataiból látható, hogy az érettségizettek – azon belül a szakgimnáziumot végzettek – száma lassan csökken, ugyanakkor a szakgimnáziumban érettségizettek aránya lényegében nem változott (kb. 60%). Tekintve, hogy mindkét végzettségű réteg számszerű és aránybeli kibocsátása közel azonosan alakult, ebből csak egy idősoros mérlegvizsgálattal – a felsőoktatásba bekerült, ua. az onnan „lemorzsolódott” tanulók pontos számbavételével – lehet meghatározni a kétféle érettségizett népességcsoport létszámadatokra gyakorolt hatását.

- A felnőttoktatásban érettségizett tanulók száma viszont erőteljesen csökkent, 2015-től már évente csak kb. 10 százaléka az összes érettségizettnek.

A felsőfokú oklevelet szerzettek száma a vizsgált időszakban évente ingadozott, kb. 50 ezer fő körül mozgott minden évben. Ebben a kibocsátásban folyamatosan jelentős részt képviselt a felnőttoktatásban szerzett oklevelek aránya: kb. 25-30 százalékot.

Összefoglalva: az iskolai kibocsátási adatok fontos információt adnak a teljes munkavállalási korú népesség várható alakulásának becsléséhez, a pontos becsléshez azonban egyrészt hosszabb időtávra szóló, másrészt másrészt a beiskolázási-lemorzsolódási adatokat is figyelembe vevő, idősoros „számbavétel” szükséges.

5. táblázat											
Az iskolarendszerben végzett tanulók száma, 2001–2019 (ezer fő)											
Év	Az általános iskola 8. évfolyamát sikeresen befejezte összesen	Összesenből felnőtt-oktatásban fejezte be az általános iskolát	Szakmai vizsgát tett tanuló összesen	Összesenből felnőtt-oktatásban tett szakmai vizsgát	Érettségi vizsgát tett tanuló összesen	Összesenből érettségi vizsgát tett szakgimnáziumban	Összesenből felnőtt-oktatásban tett érettségi vizsgát	Érettségizett a nappali oktatásban a 18 évesek százalékában, %	Felsőfokú oklevelet szerzett hallgató összesen	Összesenből nem nappali képzésben szerzett oklevelet	Felsőfokú oklevelet szerettek a nappali képzésben a 22 évesek százalékában %
2001	119 400	1 200	56 788	7 960	88 908	40 633	18 467	54,5	47 436	17 690	18,9
2002	118 840	802	63 977	7 742	90 409	40 998	20 797	54,4	50 505	19 720	20,5
2003	116 628	765	60 925	7 869	89 227	42 195	17 283	53,8	52 812	20 883	22,2
2004	118 015	922	65 369	10 457	92 954	46 300	16 285	59,1	53 514	21 881	23,4
2005	120 269	708	63 164	9 460	88 538	45 788	11 513	61,7	57 162	24 430	25,1
2006	118 763	540	60 113	9 073	90 786	49 559	13 891	62,0	53 114	23 243	23,1
2007	112 927	576	55 204	10 450	91 029	52 252	13 502	62,9	51 458	22 399	21,5
2008	110 058	378	55 274	10 443	81 183	53 822	12 730	54,2	49 190	20 233	22,0
2009	106 249	438	51 085	7 086	90 450	54 349	12 413	61,8	53 301	17 237	28,2
2010	107 105	479	52 597	7 160	87 244	53 361	9 287	64,4	53 383	14 927	30,3
2011	100 105	473	55 888	7 572	85 925	52 100	9 484	63,4	49 566	14 133	28,6
2012	95 179	327	64 839	8 435	83 448	50 919	9 603	62,0	50 701	14 439	28,4
2013	91 703	426	58 409	11 897	76 707	50 170	8 271	58,8	51 668	14 579	28,6
2014	89 703	527	55 353	11 855	77 302	46 488	8 126	62,6	53 680	14 454	31,3
2015	91 685	521	48 640	7 229	72 467	44 695	7 104	63,8	56 123	15 040	33,7
2016	90 153	367	49 622	8 850	68 547	43 387	6 448	62,9	55 516	15 554	33,1
2017	89 872	392	50 430	14 107	68 255	43 939	7 230	63,4	50 450	12 679	31,9
2018	89 119	400	55 284	17 167	68 795	43 607	6 980	62,0	50 887	13 009	33,4
2019	90 274	453	49 190	16 803	67 072	38 830	5 907	61,9	49 132	12 847	34,3

Javaslatok

A vizsgálat eredményei, illetve az összefoglaló értékelés alapján feltárt problémák megoldásának segítésére további célvizsgálatokra teszünk javaslatokat, nem megismételve a korábban már mondottakat.

1. Fontosnak tartjuk egy **célvizsgálattal felmérni**, hogy az általános iskolát el nem végzett, kb. 90 ezer fős sokaság iskolai végzettsége megszerzésének célként való kitűzése milyen nagyságú népe sségre reális.
2. A nagylétszámú – kb. egy és egynegyed millió fős – legfeljebb általános iskolai végzettségű, szakképzetlen rétegek *tartós munkaerőpiaci beilleszkedésének egyik feltétele a szakmai képzettség megszerzése célzott és támogatott programokban.*

Ilyen *programok kidolgozásának információfeltétele*, hogy ismert legyen az általános iskolai végzettségű munkaerőforrást alkalmazni kívánó, potenciális vállalkozói/munkaadói kör közép- és hosszú távra szóló munkaerő-szükségleti igénye, melyhez **célzott felmérés** szükséges.

3.

- a) Szükségesnek mondható az érettségivel nem, de középfokú szakmai képzettséggel rendelkező népe sség *tartós és viszonylag jelentős* – az elmúlt közel húsz évben közel negyedmillió fővel történő – csökkenésének okait *pontosabban feltárni*, melynek módjaként egy **célvizsgálatot javasolunk**.
 - b) Tekintve, hogy jelentős mértékben *ez a réteg adja a szakképzett fizikai alkalmazottak, illetve a szolgáltatásban működő egyéni és kisvállalkozók állományát*, valamint utánpótlását, ezért célszerű **felmérni** a jövőbeni szakemberszükségleti igényt (volumen, szakmai összetétel).
4. Szükségesnek tartjuk az érettségizett szakképzett vagy szakképzetlen népe sségcsoportok kedvezőtlen változásának – szakképzetlenek számának növekedése, szakképzettek számának csökkenése – okait **egy célvizsgálattal feltárni**, beleértve a szakképzetlen érettségizett népe sségcsoportra vonatkozó munkaerőszükségleti igény vizsgálatát.
 5. Szükségesnek tartjuk egy **közép- és hosszú távra érvényes munkaerő-tervezési matematikai statisztikai modell** kidolgozását, mely képes figyelembe venni a *képzettségi kibocsátást és lemorzsolódást – iskolai és felnőttoktatási szektorra egyaránt –, taxatív módon meghatározva a különböző pontosságú modellekhez szükséges információfeltételeket*: mind a gazdasági, mind az állami-önkormányzati-intézményi szereplőkre vonatkozóan.

I. táblázat								
15–64 éves, munkavállalási korú népesség száma, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001–2019 (ezer fő)								
év	alapfokú végzettség		középfokú végzettség			felsőfokú végzettség		összesen
	befejezetlen általános iskola	befejezett általános iskola	középfokú végzettség érettségi nélkül, szakmai végzettséggel	középfokú végzettség érettségivel, szakmai végzettség nélkül	középfokú végzettség érettségivel, szakmai végzettséggel	főiskola v. alapszak	egyetem v. mesterszak	
2001	209,8	2056,6	1777,8	678,4	1327,2	491,6	309,9	6851,3
2002	194,8	1997,9	1800,9	689,5	1341,0	514,1	311,7	6849,8
2003	165,8	1892,4	1791,7	713,9	1379,3	545,9	347,4	6836,3
2004	157,4	1843,4	1751,3	726,7	1376,2	586,4	384,9	6826,3
2005	144,8	1799,6	1781,3	743,0	1355,7	601,6	388,8	6814,7
2006	138,3	1717,4	1797,7	765,5	1365,8	630,4	392,2	6807,3
2007	122,9	1661,5	1819,5	783,2	1356,9	658,7	386,8	6789,4
2008	124,8	1620,2	1779,9	781,8	1354,0	697,4	413,6	6771,6
2009	116,3	1570,3	1756,0	799,7	1371,5	712,6	427,3	6753,8
2010	108,7	1537,5	1751,2	793,7	1392,7	708,1	444,0	6736,0
2011	107,7	1521,9	1721,9	787,3	1368,8	741,2	469,8	6718,5
2012	100,5	1471,6	1702,1	778,8	1369,9	787,0	484,3	6694,1
2013	101,2	1411,4	1711,3	804,3	1324,1	799,9	494,6	6646,8
2014	92,7	1359,8	1661,8	830,9	1309,0	812,5	521,1	6587,7
2015	96,1	1333,8	1603,5	883,0	1246,5	830,3	537,2	6530,4
2016	92,0	1320,0	1585,5	920,4	1228,6	821,4	510,0	6477,9
2017	93,2	1259,2	1604,2	899,1	1219,8	813,8	525,9	6415,2
2018	90,4	1197,3	1599,4	897,2	1201,4	779,8	604,0	6369,5
2019	89,2	1173,3	1552,8	921,9	1167,1	794,0	628,8	6327,1

II. táblázat 15–64 éves, munkavállalási korú népesség gazdasági aktivitási és foglalkoztatási aránya, legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2001–2019 (%)								
Legmagasabb iskolai végzettség								
évek	befejezetlen ált. iskola	befejezett ált. iskola	középfokú szakmai végzettség érettségi nélkül	érettségi, szakmai végzettség nélkül	érettségi, szakmai végzettséggel	főiskola v. alapszak	egyetem v. mesterszak	összesen
II. táblázat - A 15–64 éves népesség gazdasági aktivitási aránya, iskolai végzettségi szintek szerint, 2001–2019 (%)								
2001	15,1	34,6	76,7	50,6	72,7	81,8	85,9	59,6
2002	13,5	34,3	76,4	49,8	72,5	82,2	84,7	59,7
2003	14,8	33,9	75,6	50,6	73,4	82,4	85,2	60,6
2004	13,0	33,2	74,8	48,7	73,6	83,1	85,7	60,5
2005	13,7	34,2	74,7	49,5	74,3	83,9	86,1	61,4
2006	16,7	34,3	75,3	48,8	75,1	83,1	84,9	62,0
2007	15,8	34,0	73,9	48,0	75,2	81,0	84,2	61,6
2008	14,7	34,9	72,1	47,2	74,1	79,9	84,0	61,2
2009	14,9	34,6	72,0	47,2	73,5	80,3	82,3	61,2
2010	21,2	35,0	72,5	47,0	74,0	80,1	83,1	61,9
2011	19,3	35,1	72,7	48,0	74,0	80,9	83,9	62,4
2012	20,6	35,6	73,5	50,1	75,4	81,3	83,7	63,7
2013	21,0	36,4	74,5	51,4	76,7	81,0	84,0	64,7
2014	23,8	39,7	75,9	54,1	78,6	81,8	85,9	67,0
2015	27,8	42,0	77,3	57,0	80,3	81,9	87,7	68,6
2016	28,6	43,2	78,4	61,3	81,0	83,8	89,3	70,1
2017	28,6	44,5	79,5	61,8	81,9	83,6	89,0	71,2
2018	27,4	45,2	80,6	61,8	81,4	84,5	88,8	71,9
2019	27,0	45,0	81,8	62,7	82,5	85,0	88,6	72,6

III. táblázat								
A 15–64 éves népesség foglalkoztatási aránya, iskolai végzettség szerint, 2001–2019 (%)								
2001	12,0	30,9	71,8	48,4	69,7	80,4	85,1	56,2
2002	9,8	30,4	71,6	47,6	69,5	80,5	83,2	56,2
2003	10,2	30,0	70,5	48,2	70,5	80,7	84,2	57,0
2004	9,2	29,2	69,7	45,8	70,5	80,9	84,2	56,8
2005	8,8	29,5	68,7	46,0	70,3	81,4	84,1	56,9
2006	9,7	28,8	69,3	45,4	70,9	80,5	83,2	57,4
2007	8,2	28,3	68,2	45,1	71,0	78,3	82,5	57,0
2008	8,0	28,5	66,2	43,8	69,9	77,3	82,4	56,4
2009	8,6	26,7	63,9	43,1	68,1	76,5	80,2	55
2010	11,7	26,4	63,6	42,2	67,6	75,9	79,9	54,9
2011	9,3	26,6	63,7	42,9	67,5	76,8	81,1	55,4
2012	11,2	27,0	64,5	44,3	68,9	77,2	80,7	56,7
2013	12,7	28,0	66,0	46,1	70,4	77,2	81,5	58,1
2014	15,8	32,5	69,6	49,9	73,8	78,8	83,9	61,8
2015	19,7	34,9	71,6	53,3	76,1	79,6	86,0	63,9
2016	22,2	37,6	74,1	58,2	78,0	82,4	87,6	66,5
2017	21,4	39,8	76,1	59,0	79,6	82,1	87,8	68,2
2018	21,5	40,7	77,7	59,4	79,1	83,2	87,5	69,2
2019	21,8	40,7	79,1	60,5	80,5	83,8	87,1	70,1

IV. A) táblázat									
15-64 éves, munkavállalási korú, különböző iskolai végzettségű népességcsoportok gazdasági aktivitási arányainak összehasonlítása, 2001-2019									
évek	befejezett általános iskola per nem befejezett ált. iskola	kf.szakmai végzettség érettségi nélkül per befejezett ált.iskola	érettségi szakmai végzettség nélkül per befejezett ált.iskola	érettségi + szakmai végzettség per befejezett ált.iskola	érettségi +szakmai v. nélkül per kf.szakkép. érettségi nélkül	érettségi +szakmai végzettség per érettségi szakmai v. nélkül	érettségi +szakmai végzettség per kf.szakkép. érettségi nélkül	főiskola v. alapszak per érettségi +szakmai végzettség	egyetem v. mesterszak per főiskola v. alapszak
2001	2,3	2,2	1,5	2,1	0,7	1,4	0,9	1,1	1,1
2002	2,5	2,2	1,5	2,1	0,7	1,5	0,9	1,1	1
2003	2,3	2,2	1,5	2,2	0,7	1,5	1	1,1	1
2004	2,6	2,3	1,5	2,2	0,7	1,5	1	1,1	1
2005	2,5	2,2	1,4	2,2	0,7	1,5	1	1,1	1
2006	2,1	2,2	1,4	2,2	0,6	1,5	1	1,1	1
2007	2,2	2,2	1,4	2,2	0,6	1,6	1	1,1	1
2008	2,4	2,1	1,4	2,1	0,7	1,6	1	1,1	1
2009	2,3	2,1	1,4	2,1	0,7	1,6	1	1,1	1
2010	1,7	2,1	1,3	2,1	0,7	1,6	1	1,1	1
2011	1,8	2,1	1,4	2,1	0,7	1,5	1	1,1	1
2012	1,7	2,1	1,4	2,1	0,7	1,5	1	1,1	1
2013	1,7	2	1,4	2,1	0,7	1,5	1	1,1	1
2014	1,7	1,9	1,4	2	0,7	1,5	1	1	1
2015	1,5	1,8	1,4	1,9	0,7	1,4	1	1	1
2016	1,5	1,8	1,4	1,9	0,8	1,3	1	1	1
2017	1,6	1,8	1,4	1,8	0,8	1,3	1	1	1
2018	1,6	1,8	1,4	1,8	0,8	1,3	1	1	1
2019	1,7	1,8	1,4	1,8	0,8	1,3	1	1	1
-tól ig	1,7 - 2,5	1,8 - 2,3	1,3 - 1,5	1,8 - 2,2	0,6 - 0,8	1,3 - 1,6	0,95 - 1,04	1,02 - 13	1,02 - 07
átlag	2,0	2,0	1,4	1,9	0,7	1,5	1,0	1,1	1,0
szórás	0,4	0,2	0,0	0,7	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0

IV. B) táblázat - 15-64 éves, munkavállalási korú népességcsoportok – iskolai végzettségek szerinti – gazdasági aktivitási arányainak összehasonlítása, 2001-2019			
összehasonlított iskolai végzettségű csoportok	összehasonlítás értékei -től -ig	összehasonlítási értékek átlaga	összehasonlítási értékek szórása
befejezett általános iskola per nem befejezett általános iskolai végzettség	1,7 – 2,5	2,0	0,4
középfokú szakképzettség, érettségi nélkül per befejezett általános iskolai végzettség	1,8 – 2,3	2,0	0,2
érettségi, szakmai végzettség nélkül per befejezett általános iskolai végzettség	1,3 – 1,5	1,4	0,0
érettségi, szakmai végzettséggel per befejezett általános iskolai végzettség	1,8 – 2,2	1,9	0,7
érettségi, szakmai végzettség nélkül per középfokú szakképzettség, érettségi nélkül	0,6 – 0,8	0,7	0,0
érettségi, szakképzettséggel per érettségi szakképzettség nélkül	1,3 – 1,6	1,5	0,1
érettségi, szakképzettséggel per középfokú szakképzettség, érettségi nélkül	0,95 – 1,04	1,0	0,0
főiskolai vagy alapszakos végzettségűek, per érettségi és szakképzettség	1,02 – 1,13	1,1	0,0
egyetemi vagy mesterszakos per főiskolai vagy alapszakos végzettségűek	1,02 – 1,07	1,0	0,0

Felhasznált szakirodalom

- Benedek, A. (2010): *A szakképzés és a felnőttképzés fejlesztése: Tények és tendenciák* – Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet (NSZFI), Bp. 2010, ISBN: 9789632640723
- Benedek, A. (2008): *A Tét és a technológiai fejlődés összefüggései*, In: Benedek, A. (szerk.) *Tanulás életem át (Tét) Magyarországon*, Tempus Közalapítvány, 105-125.
- Benedek, A.(1993): *Adaptív szakképzési modell*, Akadémiai Kiadó, Budapest
- Galasi, P. – Varga, J. (2005): *Munkaerőpiac és oktatás*, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, ISBN 963 9588 31 8 ISSN 1786-5476
- Halász, G. (2001): *Az oktatási rendszer* – Műszaki Könyvkiadó
- *Az iskolázottság hatása a nemzetgazdaság növekedésére (1999)*: In: Halász, G.–Lannert, J. (szerk.): *Oktatási rendszerek elmélete. Szöveggyűjtemény* – 1999a; Fuller, B. R., Rubinson – Okker Kiadó Kft., Budapest
- *Kiterjeszti-e az állam az iskoláztatást? A tapasztalatok áttekintése*. In: Halász, G. – Lannert, J. (szerk.): *Oktatási rendszerek elmélete. Szöveggyűjtemény* – 1999b; Fuller, B. R., Rubinson – Okker Kiadó Kft., Budapest
- Polónyi, I. (2016): *Emberi erőforrásaink 21. százada*, [Gondolat Kiadói Kör](#)
- Polónyi, I.(2013): *Iskolázottság, gazdasági fejlettség és kapitalizmusmodellek Educatio*, XXII. évf. 4. 1993-TÉL p. 21. – Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Budapest
- Polónyi, I. (2002): *Oktatásgazdaság* – p. 313., Osiris Kiadó
- Schultz, W. T. (1983): *Beruházás az emberi tőkébe*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
- Tímár, J. (1991): *A munkaerő-kínálat gazdaságtana* – Aula Kiadó
- Varga, J. (1998): *Oktatás-gazdaságtan* – p. 164., Közgazdasági Szemle Alapítvány, Budapest
- Zachár, L. (2008): *A kulcskompetenciák hatása az alkalmazkodóképesség kialakulására és fejlesztési lehetőségeire* – In: *Az iskola korszerű funkciói* – Szerk: Bábosik, I. – OKKER Kft.
- Zachár, L. (2003): *Felnőttképzés, munkaerőpiaci képzés tervezése* – egyetemi jegyzet, PTE Természettudományi Kar Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet, Pécs, 2003; ISSN 1218-6880
- Az Európai Parlament és a Tanács Ajánlása (2006. december 18.) az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról (2006/962/EK).

-
- Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása (2008. április 23.) az egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszerének létrehozásáról (2008/C 111/01) (I. Fogalom-meghatározások).
 - 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről (2.§ 7.).
 - KSH – Módszertani útmutató - STADAT/Módszertan/Fogalmak, definíciók/Népesség és társadalomstatisztika/Munkaerő/Munkaerőpiaci részvétel
<https://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz21.html>
 - KSH – *Tájékoztatósi adatbázis/Népesség- és társadalomstatisztika/Munkaerőpiaci részvétel - „15–64 éves népesség száma gazdasági aktivitás szerint”; „15–64 éves népesség gazdasági aktivitási mutatói”* - <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>
 - KSH „STADAT – összefoglaló táblák - 23. oktatás” - 1.1.5. Végzettek száma és aránya a nappali és a felnőttoktatásban” https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0005.html.